

A primás, aki két országban is eljutott a szakma csúcsára. Beszélgetés Papp István Gázásával

ABKAROVITS ENDRE (Eger)

A múlt század hetvenes éveitől néhány zenekutatót, s más szakmabelit leszámítva kevesen tudták Magyarországon, hogy milyen is az autentikus magyar népzene, s a magyar lakosság jelentős része a mai napig nem tud különbséget tenni népzene, magyar nóta, cigányzene, újmódi lakodalmos dalok stb. között. A hatvanas évek végén zenész és táncos szakemberek egy csoportja (Martin György, Kallós Zoltán, Novák Ferenc, Timár Sándor stb.) nyitotta fel a pesti, városi fiatalok szemét, hogy még létezik élő magyar népzene és néptánc, annak is egészen archaikus és régi stílusú formái, még hozzá legnagyobb gazdagságában Erdélyben. A mezősegi Szék akkor még működő táncházainak mintájára budapesti táncgyűttesek rendeztek először ilyen jellegű összejöveteleket saját táncosaik részére 1972-ben. Még ugyanebben az évben a Bartók együttes volt az, amelyik megnyitotta kapuit a városi fiatalok előtt, s immár nemcsak a táncosok, hanem akárki beállhatott Szék táncait tanulni, amely élő zenére történt, az első pesti táncmuzikánsok, Halmos Béla és Sebő Ferenc játéka.

A pesti táncmuzikánsok beindulását öt évvel követték az erdélyi kezdetek. 1977-ben került sor az első olyan városi táncmuzikánsra Kolozsvárott, ahol – a pestihez hasonlóan – többnyire zeneiskolai képzettséggel rendelkező városi fiatalok játszották az autentikus magyar népzene, s tanították a táncokat az érdeklődő fiataloknak. Az első ilyen táncmuzikáns a Bodzafa együttes muzsikált. Ekkor még csak a táncvezetést vezette, de röviddel ezután már a zenekar tagja lett Papp István. Néhány éven belül már valószínűleg ő volt Erdély legismertebb táncmuzikáns primása. A mai napig mindenki csak Gázaként ismeri. Ezt a ragadványnevet úgy kapta, hogy már nagypapját is így hívták falujában, Magyarországon – a cigányok nevezték el „gázós”-nak (idegennek, nem cigánynak), mert sokszor mulatott velük annak idején –, s amikor egy gyűjtőtűr során többször úgy mutatkozott be a falubélieknek, hogy „Gázsa Sándor unokája vagyok”, ráragadt a név. Olyannyira, hogy ma már talán egy szakmabelit is zavarba lehetne hozni azzal, ha csak Papp Istvánként említeném, és nem tenném hozzá a Gázást.

Gázsa lett tehát rövid időn belül az egyik legjelentősebb együttes, a Bodzafa primása, s a másik kiemelkedő zenekarral, a Barozdával is gyakran muzsikált. A nyolcvanas évek első felében még lemezeket jelentethettek meg a főbb erdélyi táncmuzikánsok Romániában, de a nyolcvanas évek második felére a diktatúra legsötétebb időszakának beköszöntével nemcsak az ilyen lehetőségek szűntek meg, hanem, mivel lehetetlenné tették tevékenységüket, a zenészek sorra az ország elhagyására kényszerültek. Papp István Gázsa volt az, aki a vezető zenészek közül talán legtovább kitartott, de ezt ő se táncmuzikánsként tehette, hanem mint a sepsiszentgyörgyi Vadrózsák együttes zenekarának vezetője.

A kilencvenes évek elején aztán ő is elhagyta az országot, de szemben több zenésztársával, akik nyugaton telepedtek le, ő – annak ellenére, hogy felesége Kölnben élő családjáé miatt kínálkozott számára is a németországi letelepedés – Budapest mellett döntött. Korábbi zenekari társa, Kelemen László meghívására a Budapest Táncgyűttes primása lett, s ezt a rangos pozíciót a mai napig tartja.

Gázsa nagy népszerűségnek és elismertségnek örvend táncmuzikáns és népzenei körökben. Azt is valószínűnek tartom, hogy – hosszú táncmuzikáns múltja, erdélyi gyökerei és a hivatásos táncgyűtteseknél megkívánt sokféle népzenei dialektus miatt – talán ő rendelkezhet a legszélesebb népzenei repertoárral. Zenészi kvalitásai, igényessége is arra predesztinálnák, hogy széles ismertségnek örvendjen a magyar nemzet körében. Mégis, a műfaj médiában történő agyonhallgatása következtében – hasonlóan más jelentős népzenei zenészekhez – a nem kifejezetten népzenei érdeklődésű emberek között – tapasztalatom szerint – méltatlanul alacsony az ismertsége. Ha például Írországon élne, s az ír népzenei művelő ilyen szinten, bizonyára az ország egyik sztárja lenne.

Ismerkedjünk meg tehát eddigi gazdag életútjával, s személyén keresztül egy kicsit az erdélyi táncmuzikánsok történetével is.

Bár te már Kolozsvárott nőttél fel, anyai ágon felmenőid magyarországiak. Milyen gyakran jártál oda? Megérintett már iskolás korodban is a népzene? Vissza tudsz emlékezni arra, mikor döntöttél úgy, hogy ennek szenteled az életet?

Ha jól emlékszem, és jól emlékszem, egyáltalán nem döntöttem el, hogy népzenei zenész szeretnék lenni, legalábbis iskolás koromban. 1977-ben harmadikos (ott tizenegyedik) gimnazista voltam, amikor a városi táncmuzikánsok osztagjaitársaimmal elkezdtem Erdélyben, közelebbről Kolozsvárott.

Gyerekkoromban a nyári vakációkat Magyarországon, anyám szülőfalujában töltöttem, ott találkoztam először ezzel a zenével. Egy táncmuzikánsra emlékszem, ami egy udvarban volt, ahol cigányok muzsikáltak román vagy valami más zenét, és sok gyerek táncolt. (Ez még nappal volt, csak később jöttek a felnőttek, amikor már sötétedett). Aztán kiderült, hogy ez a „nem magyar” muzsika igenis magyar volt, ez az a bizonyos régi stílus, amit később a táncmuzikánsok fel kellett vállalniuk, még mielőtt veszendőbe nem megy. Én akkoriban magyar népzenei zenét a rádiókban sugárzott magyar nótákat hittem.

A családban mennyire volt hagyománya a zenélésnek? Milyen zenei tanulmányokat folytattál? A zeneiskolákban oktattak magyar népzene, s „vevők” voltak erre az akkori fiatalok?

Az én szüleim egyszerű emberek, akik sokgyermekes családban nőttek fel nagyon rossz körülmények között (anyámnak tíz, apámnak hét testvére volt), iskolába se sokáig jártak, s hogy a földet meg tudják művelni, dolgozniuk kellett. A zenét viszont nagyon szerették, apám kiváló énekes hírében állt, fiatalkorukban sokszor felfordították a házat egy multság kedvéért, ahol gyakran még az asztalon is táncoltak. Nótáskedvű apám ezért is adott zeneiskolába hegedűt tanulni, hogy majd neki húzhassam, ha nagy leszek. Csakhogy én ezt a zenét nem szerettem. Mint minden fiatal, én is Omegát, LGT-t hallgattam akkoriban. Aztán jött az a bizonyos mozgalom...

Hogyan kezdődött a táncmuzika élet Kolozsvárott? Mennyit tudatok az öt évvel hamarabb beindult magyarországi táncmuzikáról? Egyesek úgy emlékeznek vissza, hogy tudtak róla, s annak szerepe volt az erdélyi indításban, mások szerint attól függetlenül kezdődött.

Mi tudunk róla, hiszen annak kapcsán támadt az ötletünk az elindítására, hogy elolvastuk Siklós László *Táncmuzika* című könyvét. Nekünk persze könnyebb volt, hiszen ott voltunk az élő népművészet közepe. Valószínűleg ezért sem jutott az eszünkbe korábban, mert természetes volt, mondjuk, hogy a székelyek viseletben járnak a nagyvárosban is, vagy hogy énekelnek és táncolnak a „sziki-parkban” minden csütörtökön, amikor szabad napjuk volt a Kolozsvárott cselédeskedő lányoknak. A könyv viszont elgondolkoztatott, és Könczei Ádám néprajzkutató unszolására, aki osztálytársunk édesapja volt, elkezdtünk gyűjteni járnivalókat, és rögtön létre is hoztuk Erdély első táncmuzikáját még '77 februárjában.

Hogyan kezdtétek megtanulni a népzene, kitől, ki irányított titeket? Kallós Zoltán kezdettől ott volt a háttérben? Milyen nehézségeket okozott a klasszikus hegedülés után a népzenei hegedűjáték elsajátítása?

Kallós számomra valóban a háttérben volt, mert én már több hónapja muzsikáltam, amikor megismertem... Viszont később tényleg mindenben ő segített. Addig, az elején, az elindítás nehézségeit, a terhek és engedélyek megszerzését, mindent Könczei Ádám járt ki. Amikor gyűjteni mentünk később, akkor segített Zoli bácsi, hogy hova érdemes menni, hol van lagzi, hol juhmerés, kik muzsikálnak és kiket érdemesebb inkább meghallgatni.

Mi még abban a szerencsés helyzetben voltunk, hogy válogathattunk 'Csipás', 'Icsány', 'Ilka' Gyuri, 'Neti' Sanyi közt. Magnónk persze nem volt, csak ha Zoli bácsi is velünk jött, így hát nem volt más mit tenni, beálltunk közéjük muzsikálni, úgy lestük le, amit és ahogyan muzsikálnak, mint ahogy ők tették ezt az ő idejükben. Az első és legnagyobb nehézség a hegedű megmarkolása volt, amit mi 11 évig másképp tanultunk. Hangszeratanáraink nem is nézték jó szemmel, hogy pont akkor, az érettségi és felvételi előtt „rontunk el” mindent.

Ott voltál már az első táncmuzika együttesek megalakulásánál, vagy kevéssel később csatlakoztál? Hogyan lettél a Bodzafa egyik primása? Tudnál mesélni a többi fontos erdélyi zenekarról is egy keveset?

A *Bodzafáról* csak annyit, hogy ez volt az első otthoni táncmuzika-zenekar. 1977-ben alakult, akkor még nélkülem, de pár hónap után kettéoszlott (egy-egy tagjai alapították az Ördögcsékér együttest), és az új Bodzafában, végig menve a „ranglétrán” (táncos, bőgős, brácsás) végül Székely Levente mellett, még az év nyarán én lettem a másik primás.

A Bodzafával majdnem egy időben alakult meg a *Barozda* együttes Csíkszeredában. (A mai napig amolyan tyúk-tojás vita van arról, hogy ki volt az első; egy biztos, az első táncmuzika mi tartottuk Erdélyben, 1977 februárjában.) Ők a táncmuzika-muzsikálás mellett sokat koncerteztek, és behatóan foglalkoztak a régi-zenével is. A két együttes között nagyon jó volt mindig a kapcsolat, személy szerint nekem a mai napig ők a legjobb barátaim (a zenészek közül). Annak idején sok időt töltöttünk együtt, muzsikáláson kívül is. A székelyudvarhelyi táncmuzikázókon – ezeket Romániában már éppen tiltották be, amikor Magyarországon még csak az elsőt rendezték – általában együtt zenélt a két banda, de sokszor vállaltunk esküvőt is együtt. Az alapító tagok: Bokor Imre (hegedű), Pávai István (brácsa) és Simó József (bőgő). Pávait távozása után előbb a Bodzafát is megjárt Kostyák Alpár, majd Toró Lajos váltotta. Egészen 1986-ig tartott így, ekkor a Barozda zenészek (az akkori tagok) egy év leforgása alatt, családotól Svédországba disszidáltak. Énekesük Györfi Erzsébet volt, aki a kilencvenes évek elejétől Németországban él.

Az *Ördögcsékér*, mint szó volt róla, a Bodzafa kettéválásából jött létre. Sepszi Dezső, aki előzőleg még a Harmat együttesben is játszott, megunt a kontrázást és „átment primásba”, Sinkó András lett a brácsás, aki évekkel később úgyszintén beleunt a mellékszerepbe, és megtanult hegedülni. A bőgős, Könczei Árpád viszont a tánc miatt hagyta ott ezt a „nagy hangszer”.

Székelyudvarhelyen a *Venyige* együttesnek volt táncmuzika. Velük ritkábban (évente a táncmuzikázókon) találkoztunk, pedig még közös lemezt is adtunk ki a bukaresti Electrecordnál. Ez a lemez arról ismert, hogy megcserélték a címkéket a lemezen, és ahol szenterzsébeti szól, ott a címke szerint mezőségek kellene lenni és fordítva... Szomorú hír, hogy primásuk, Tárkányi János már nincs köztünk. Bőgősük, Fodor Béla szintén Svédországban él, brácsásuk, Szép Gyula ma Kolozsvárott az RMDSZ-nél dolgozik, de még muzsikál és táncböröket szervez.

Marosvásárhelyen 1978-ban kezdődött a táncmuzika élet a *Regösök* zenekar ingázásának köszönhetően. Kolozsvárról jártak le minden héten egyetemi éveik alatt. Tóth István mellett Kostyák Attila primás és a Harmat együttes frontemberei, a Zakariás testvérek alkották a zenekart.

Több zenekar a tagok egyetemi tanulmányainak befejeztével szétszéledt, s csak a Bodzafa és a Barozda maradt meg hosszabb távon. A Barozda zenész tagjai 1986-os kitelepülésük óta Svédországban továbbra is együtt muzsikálnak, a Bodzafa pedig alkalmi fellépésekre és lemezfelvételekre összejön, azóta is változatlan felállásban.

Úgy tudom, kezdetben – szükségből – még táncot is tanítottál. Mennyire fontos, hogy egy népi tánczenét játszó zenész tudjon táncolni? Szeretsz táncolni, s ha igen, van rá alkalmad, vagy ilyen eseményeken mindig a színpadon kellett ülnöd?

Fontosnak tartom, hogy egy népzeneész táncolni is tudjon, mert így könnyebben tud tánc alá muzsikálni. Hogy mennyire szeretek táncolni? Amikor olyan a hangulatom, előfordul nagyritkán, hogy beállok a táncba, bár nem szeretek leizzadni társaságban. Most, hogy a lányom megnőtt, és pár éve a Bihari együttesben táncol, már nem csak rajtam múlik, hogy akarok-e táncolni. Neki nem tudok nemet mondani.

Magadat szigorú, igényes, kemény munkát követelő zenekarvezetőnek tartod, vagy más tulajdonságok jellemzők? Mennyit kellett a kezdetekben próbálásra fordítani, s mennyi időt tesz ez ki mostanában?

Igen, igényes zenésznek tartom magam, fontos, hogy mindenki komolyan vegye a zenélést. Sokat adok a tisztaságra, a precizításra a közös zenélésben. A kezdetekkor még naponta próbáltunk a Bodzafával, de itt a Budapest Táncegyüttes hivatásos zenészeként minden nap kezünkben van a hangszer, ezért többnyire csupán megbeszélés tárgya egy-egy új fellépés zenei összeállítására. Mint zenekarvezető, rajtam áll vagy bukik, hogyan tudok kommunikálni muzsikálás közben a zenészeimmel. Én intem be őket, a végén meg le, a tempókat is én adom, és hogy mikor váltunk dallamot, meg hogy mit hányszor játszunk, az is lényegében tőlem függ. Az a fontos, hogyan tudunk egymással kommunikálni muzsikálás alatt.

Miből állt a táncmuzika repertoárja kezdetben? Gondolom, a széki és egyéb mezőségi, kalotaszegi, Küküllő menti anyag dominált, hiszen az volt a közelben.

Természetesen, mint az erdélyi táncmuzika mozgalmának úttörői, mi is a széki muzsikával kezdtük, mint a magyarországi társaink öt évvel előtte. A Lajtha-gyűjtés adott volt, abból próbáltuk a lejegyzéseket zenére váltani. (Persze ez nem is hasonlított a széki muzsikára. Csak miután eredetiben is hallottuk, akkor lett széki szerű.) Az első táncmuzikákba székieket vittünk, de amikor Méréből, Visából, Magyarországról is megjelentek a Kolozsvárott dolgozó fiatalok, bővítenünk kellett a repertoárunkat kalotaszegivel és mezőséggel. Később aztán gyimesit meg felcsíkit is játszottunk, meg marosszékit, de ez főleg az ott tevékenykedő (Marosvásárhelyen a Regösök, Csíkszeredában a Barozda) zenekaroknak volt a sajátja.

Voltak-e mestereid vagy példaképeid a falusi prímások között? Hogyan kerültél kapcsolatba a magyarországi táncmuzikával? Milyen kapcsolat alakult ki közöttetek?

Mesteremnek nem tekintek senkit, mert engem senki nem tanított a példaképeim közül, viszont voltak kedvenc muzsikásaim. Rajongtam például 'Csipás' fantasztikusan színes és ugyanakkor virtuóz hegedűjátékáért. A magyarországi táncmuzikát a kolozsvári táncmuzikákban vagy gyűjtéseink során ismertem meg, más lehetőségünk nem volt, mivel mi nem jöhettünk ki Magyarországra. Azóta is jó kapcsolat van közöttünk.

A kezdeti időszakban a Bodzafa összeállítása többször változott. Mondanál valamit ezekről az évekről?

A *Kiszáradt a bodzafa, hm...* című „nótából” keletkezett az együttes neve. Az 1977 tavaszán, Panek Kati által még „Bodzafa, hm...”-nek titulált együttes tagjai, Katin kívül, Székely Levente, Sepsi Dezső, Kőnczei Árpád voltak. Az első erdélyi táncmuzikában (februárban, Kolozsvárott, Kovács Ildikó bábszínházában) még Urszuly Kálmán osztálytársunk brácsázott és Porzsolt Antal bőgözött, én ekkor voltam a táncoktató. A már említett nyári kettéváláskor a Bodzafa Székely Levente, Porzsolt Antal mellett Kostyák Alpárral és jómagammal egészült ki. A nagylemezekről ismert formáció leszerelése után és Levente kinősülése folytán 1980-tól állandósult Kelemen László kontrással és Szalay Zoltán bőgőssel. Ez a felállás máig alkalomszerűen működik.

Milyen megpróbáltatásoknak voltak kitéve az erdélyi táncmuzikák a hatalom részéről a nyolcvanas évek első felében?

Bár szálla voltunk a szemükben, ideig-óráig valamiért toleráltak bennünket. Kezdetből folyamatosan figyelték (megvoltak a magunk besúgói is a táncmuzikákban...), majd sorra szüntették be a táncmuzikákat úgy, mint a tévé, valamint a rádió magyar adásait.

A nyolcvanas évek első felében három nagylemezen is szerepelt a Bodzafa, melyből egy volt önálló. Úgy tudom, ezek a lemezek is elég viszontagságos körülmények között születtek.

Lemez terén is ugyanaz történt, mint az előbb említett rádió- és tévéadásokkal. A román folkloristákkal voltak nézeteltéréseink egyes tájegységek zenéjének a román vagy magyar eredetével kapcsolatban, ezért nagyító alá volt véve a tevékenységünk. Ezért sem nézték jó szemmel, ha „kétes eredetű” magyar népzenei lemezek jelennek meg.

Már többször beszélgettem erdélyi zenészekkel, énekesekkel arról, hogy jó lenne az akkori lemezeket újra kiadni. Mi ennek a realitása? Mai füllel milyenek találod az akkori játékokat? Ma is nyugodtan vállalod, vagy úgy érzed, már túlléptél rajta? (Ezt csak azért kérdezem, mert találkoztam már olyan zenészekkel, akik nem technikai vagy jogvédelmi okok miatt nem erőlteti régi felvételei újbóli kiadását.)

Én úgy gondolom, hogy sokaknak kedves emlék lehet az akkori felvételek újrhallgatása, nosztalgizálás közben senki se fogja mérlegelni, hogy elég stílusos-e, technikailag és minőségileg megüti-e a mai felvételek

szintjét. A rockzenében is lehet hallani a régi slágerek némelyikénél olykor gyermekded, primitív megoldásokat, a zenészek közepszerűségét is észre lehet venni, mégis így jó. Én örülnék, ha sikerülne a jogi és egyéb problémákat megoldani, és ahogyan a feleségem ajánlotta, legalább egy válogatást megjelentetni a 70-es, 80-as évek Táncház-lemezeiből, mint ennek a mozgalomnak a kordokumentumát.

Hogyan bomlott fel a Bodzafa és te hogy kerültél Sepsiszentgyörgyre? Ott milyen zenélési lehetőségeid voltak?

A Bodzafa soha nem bomlott fel, csak objektív okok miatt hosszabb ideig szünetelt. Mint említettem, alkalomadtán összegyűlünk egy-egy koncert erejéig. Tavalyelőtt például egy erdélyi turnét szerveztünk a 25 év alkalmából, azelőtt pedig Panek Kati CD-jén muzsikáltunk együtt. Sepsiszentgyörgyre is a Bodzafa által kerültem: egy *Ifjúmunkás matiné* című előadás-sorozat szentgyörgyi állomásán kértek fel, hogy az akkori Vadrózsák – ma Háromszék Népi Együttes – primása legyek. Többszöri nógatás után 1982-ben mondtam le a kolozsvári zenész életemről. A Vadrózsáknál csak zenélni kellett a megélhetésért, nem kellett raktárosként dolgoznom, mint Kolozsvárott, és lényegében a táncházat sem hagytam cserben. Csak máshol folytattam.

Sepsiszentgyörgyön is volt egy saját együttesed, a Kova. Erről az együttesről nem sokat tudhatunk, csak későbbi, magyarországi CD-den találkozhatunk ezzel a formációval.

Ez egy baráti társaság. A bőgős Tóth Istvánt még kolozsvári egyetemistaként ismertem meg, ő akkor a marosvásárhelyi Regösökben zenélt. A zenei főiskola elvégzése után Sepsiszentgyörgyre került, mint zenetanár, és amikor én is „megérkeztem”, azonnal zenekart alapítottunk. A brácsás Soós Árpád, Vadrózsák kollégám volt, eleinte egy legénylakásban együtt is laktunk. Később csatlakozott hozzánk Moldován H. István (Kuki) is, aki szintén hegedűs és marosvásárhelyi. (Ma az Üsztürü zenekar tagja.) Kezdetben a Könczei Árpád által létrehozott Stúdió táncegyüttes kísérőzenekara voltunk, de heti rendszerességgel muzsikáltunk a táncházban, később koncerteztünk is. Lemezkészítésre akkoriban már senkinek sem adódott alkalma. Csak egy házilag készített felvétel maradt „hírmondónak” erről az időszakról (1982–89).

Más zenei műfajokkal foglalkoztál-e valaha behatóbban aktív zenészként? Szemben sok táncházi zenéssel, akik szívesen kalandoznak el a világzene, jazz, blues vagy más műfajokba, amennyire én eddig megismertelek, mindig az autentikus népzene következetes művelőjének láttalak.

Sepsiszentgyörgyön volt egy kamarazenekarunk, ahol a nagy klasszikusok mellett kortárs magyar és román műveket is előadtunk. A városban egy színház, egy kórus, egy hivatásos népi együttes volt, és a táncház, amit a Kova együttesel csináltunk, tehát pár muzsikos és színész elégitette ki a város kulturális igényét. Emlékszem, hogy Könczei Árpád, aki a néptáncgyűttest vezette, gyakran összeállt dzsesszelnival a színház zenészeivel, vagy Tóth István, a kamarazenekarunk karmestere hol az én bőgősöm volt a népzenei fellépéseken, hol pedig a Vox Humana kórus tenorja. Emellett még természetesen hódoltunk másik szenvedélyünknek, és beálltunk a városi minifoci bajnokságba, ahol 1989-ben megnyertük a bajnokságot Pista barátommal. És hogy a kérdésre is válaszoljak, a népzene mellett más, táncszínházhoz való, feldolgozott, írt zenét is játszom. Főleg stúdiózenészként. De játszottam az Új Színházban, a *Vérnászban*, egy indiai filmben és a *Vagabond* című Szomjas-filmben is. Az *1100 év Európa közepén* című 62 részes dokumentumfilm kísérőzenéjében is közreműködtem, amit CD-n a Fonó ki is adott. Közreműködtem egy bolgár CD-n két feldolgozásban, sőt annak idején, még Erdélyben, egy nótalemezen is én voltam a brácsás... Hirtelen ennyi jutott eszembe a „nem autentikus” zenész-tevékenységeről.

Ide tartozik még az az apróság, hogy Sepsiszentgyörgyön a munkaadóm, a Vadrózsák Népi Együttes – melynek tagjai közt a ma már az opera műfajban, a *Bánk bán* film címszerepéből ismert Kiss B. Attila is mint népdalénekes a kollégám és jó barátom volt – az előadásszámok és a bevétel teljesítése érdekében magyar és román sztárelénekesekkel turnézttak szerte az országban. És mondanom se kell, nem autentikus népdalénekesek voltak.

A katonaságnál pedig az ún. „művészbrigád”-ban a *folk* szakma román képviselőivel kellett együtt játszanom. Ennek megvolt az előnye is: ott tanultam meg gitározni valamelyest, amit most épp a Bihari együttes decemberi 50. évfordulós jubileumi műsorán fogok kamatoztatni. Ugyanis életemben először, egy számban – a Kólóban – nem hegedülni fogok, hanem nagy-nagy örömmel gitározni...

A kilencvenes évek elején aztán némi kerülővel te is eljutottál Magyarországra. Mi ennek a története? Gondolom, egy németországi letelepedés mellett is számos érv szólt.

Miután barátaink javarésze a 80-as években kivándorolt, lassan magunkra maradtunk. Feleségemmel ekkor úgy döntöttünk, hogy mi is eljövünk. Az egyszerűség kedvéért Németországba mentünk, mert ott éltek Júlia nejem szülei, testvére. Ott született meg kislányunk is, Dorka. Még csak 6 hetes volt, amikor átjöttünk Magyarországra, az általam időközben berendezett lakásba. Nem akartunk tovább maradni Kölnben, nehogy megszokjuk, és egy év után már Budapest volt az otthonunk. Rögeszménk volt, hogy ha már el kell jönni, csakis az anyaországba jöhetünk, kisebbségből kisebbségbe nem megy... Így is megszóltak bennünket.

Kelemen László meghívására azonnal ráakadtál a Budapest Táncgyűttesre, aminek azóta is vezető primása vagy. Gondolom, alapvetően kitarító, fegyelmezett ember vagy, ennek is köszönhető, hogy nem váltogatód sűrűn zenésztársaidat, munkahelyeidet. Talán az is segít, hogy Erdélyben is megszoktad egy hasonló együttes kíséretét. Azonkívül ez bizonyára egyfajta stabilitást is jelenthet egzisztenciálisan. Ennek

viszont ára van: a táncosokat kell kiszolgáltatnod (bár egy bizonyos fokig ez a táncházakban is megvan), az együttes fellépéseikhez és próbáihoz kell alkalmazkodnod, nem tervezhetsz szabadon saját együtteseddel. A játékban sem improvizálhatsz kedvedre, ahogy egy táncházban. Ezt hogy éled meg?

Manapság kevés olyan zenekar van, amely szabadúszóként fenn tudja tartani magát. A Budapest Táncegyüttes színvonala megfelel az én igényeimnek, kárpótol mindazokért, amit saját zenekarommal önállóan megvalósíthatnék, és ugyanakkor biztonságot is nyújt. Végül is 13 évig (1977 és 1990 között) kiélhettem a táncházmuzsikusi szenvedélyemet.

Mikor és kikkel alapítottad meg a Gázsa zenekart? Színpadon – a fentiekből adódóan – ritkán látunk titeket, legtöbbször talán két szólólemezetekekről ismernek.

1993-ban Neuwirth Annamária, a Bihari együttes egyik vezetője, sokadik anonim fellépésünk után adta a Gázsa zenekar nevet a Bihari együttes akkori kísérőzenekarának, és ezek voltunk mi, a Budapest Táncegyüttes sorszeineke egy része. Évente 3-4 alkalommal felkérnek egy-egy koncertre, de a hivatásos együttes programja sokszor keresztbe tesz. Ezért, sokszor hosszú egyeztetések eredményeként sikerül különböző fellépéseket elvállalnunk. A rólam elnevezett zenekar többi tagja: Árendás Péter brácsás, Liber Endre cimbalmos-brácsás (ők ketten párhuzamosan a Tükröst is erősítik) és Liber Róbert bőgős (előtte, '96-ig Langer Zoltán volt).

A Gázsa zenekar lemezein kívül még a Budapest Táncegyüttes és a Háromszék Együttes különböző produkcióinak hanganyagai is megjelentek lemezen, illetve kazettán – bár ezek csak kevéssé és kiszámíthatatlanul kaphatók a kereskedelmi forgalomban –, továbbá mások lemezein is közreműködtél. Zeneileg mely felvételekre vagy a legbüszkébb?

Míndegyikre és egyikre sem. Mindenféle közreműködés mások lemezein számomra megtiszteltetés, viszont, mint a legtöbb zenész, én sem vagyok soha megelégedve a saját lemezeimmel, kivétel ez alól a *Budapesttől Kommandóig*, ami végre tetszik.

Milyen nagyobb külföldi turnékon vettél részt a Budapest Táncegyüttessel, illetve a Gázsa zenekarral?

A Budapest Táncegyüttessel Japánban, az Egyesült Államokban és Mexikóban voltunk hosszabb turnén. És persze a Felvidéken, Erdélyben, no meg Európa számos városában tartottunk előadásokat, többek között a frankfurti könyvvásáron, Schönbrunnban, Prágában stb.

A Gázsa zenekarral rövidebb kiruccanásaink voltak Tajvanon, Indiában, Japánban és több európai országban (Hollandia, Olaszország – Szardínia –, Spanyolország, Németország, Franciaország stb.). Az idejében egyesült államokbeli turnénk volt a leghosszabb. Az ötletes koncertsorozaton a washingtoni filharmonikusokkal is tartottunk közösen egy Bartók–Liszt–Brahms-műveket tartalmazó, és azok népzenei gyökereiről szóló koncertet.

Tudom, hogy Erdély délkeleti csücskében nyaranta egy tánc táborban muzsikálsz Kommandón. Mióta jársz oda és kik ott a zenésztársaid? Miért pont ezt a helyet választottátok? Tartasz-e más zenei kapcsolatot Erdellyel, figyelemmel kíséred-e az ottani történéseket mostanában?

Kommandót a barátom, Deák Gyula szervezi már hetedik éve. A második tánc táborba a szászcsávási zenekar mellé meghívta a Gázsa zenekart is. Azóta minden évben ott vagyok különböző zenész kollegákkal. Sajnos az időm – főleg nyáron – kevés, emiatt nem tudok más táborba is ellátogatni. Kommandót a hely varázsa miatt is szeretjük, a lányom hallani sem akar róla, hogy valamelyik évben kihagyjuk. Volt már olyan, hogy egy mexikói, a másik évben meg egy korzikai turnét mondtam le emiatt. Nekem ez a nyaralásom, itt muzsikálhatok önfeledten, szórakozok és kikapcsolódom, és mindezt a családommal együtt.

Van-e olyan törekvésed, hogy igyekezz minél többet lemezzre vinni abból, amit tudsz? A 2004-es Szezonnyitó Tánc házon például egy olyan kitűnő Küküllő menti táncrendet produkáltatok, hogy azonnal azt „reklamáltam”, miért nincs meg ez lemezen. (Szerencsére a hangtechnikus rögzítette.) De hány ilyen lehet még!

Nem tartom helyesnek, hogy egy zenekar évente akár kétszer-háromszor is előrukkoljon egy újabb lemezzel, ha nincs valami különleges mondanivalója a zenén keresztül. A se szeri, se száma népzenei összeállítások úgysem pótolják az élő muzsikát. Manapság mindenki készíthet felvételt egy tánc házról, egy koncertről, egy CD megjelentetése viszont nagyon drága. A Küküllő menti felvételt a Szezonnyitóról, sőt az amerikai koncertfelvételünket is ki lehetne adni, de ez csak annak nyújt igazi élményt, aki azon személyesen jelen volt.

Ebben nem vagyok biztos, hiszen az „élő” felvételek nagyon divatosak. De szóljunk a családról is! Ha jól tudom, nem csak te, hanem feleséged és lányod is lelkes híve a népzeneinek, néptáncnak. Ezt azért gondolom, mert tudom, hogy a feleséged zenetanár, a lányod táncol, s mint említetted, a nyári táborokba is szívesen járnak.

A lányom imád táncolni, már nyolcadik éve jár a Bihari János Néptáncegyüttesbe. Emellett zenél is, a tanára szerint nagyon tehetséges zongorista, bár „ő még csak tizenégy...”. A feleségem, aki csellótanár, legtöbbször elkísér a mulatságokba, és bár ő is nagyon szeret(ne) táncolni, én csak „húzó”...

Bár nincs saját tánc házatok, talán mégis nyomon tudod követni a tánc házak látogatottságának alakulását. Azonkívül a népzene épülő színpadi produkciók sikerességét is láthatod itthon és külföldi turnéitokon. Eddigi tapasztalatod alapján hogyan látod a magyar népzene és néptánc jövőjét?

Stagnálnak. Az érdeklődés iránta pont olyan napjainkban is, mint a '70-es években volt: itthon ugyanaz a szűk réteg (amatőr táncos, zenész-barát stb.) jár tánc házba a hétköznapokon, mint régen, a külföldiek pedig pont

olyan lelkesek, ha magyar zenét hallanak, vagy magyar táncot látnak. Az egyetlen továbblépést a tánctáborok megszaporodásában látom.

Milyen terveid vannak a közeljövőre? Számíthatunk-e újabb Gázsa CD-re?

Egyelőre nincs szándékomban újabb CD-t készíteni, de az utolsó szóló lemezem előtt is ezt mondtam. Aztán jött az ihlet...

Papp István Gázsa lemezeinek diszkográfiája

CD (Compact disc)

Önálló CD

Gázsa: *Erdélyi népzene*. Budapest, 1998. ABT 004.

Gázsa-zenekar: *Budapesttől Kommandóig*. Budapest, 2003. Fonó FESZCD04.

CD együttesekkel

Bodzafa együttes: *a „PANEK KATIÉ”*. Budapest, 1999. Fonó FA-070-2.

Jánosi együttes: *77 magyar tánc*. Budapest, 1996. Hungaroton HCD 18228.

Budapest Táncegyüttes: *Csárdás! – A Kelet-Európai tangó*. Budapest, 1999. Budapest Tánc Együttes BPTE 001.

Budapest Táncegyüttes: *Csipkerózsika*. Budapest, 2003. Magneton 5046 63898-2.

1100 év Európa közepén. Budapest, 2002. Fonó FA-098-2.

Közreműködés CD-n

Bihari sokk. Budapest, 1997. BSK.

Táncháztalálkozó '97. Budapest, 1997. Magyar Művelődési Intézet MMICD 004.

Orosz Tibor: *Kalandozások*. Budapest, 2000. ER-CD 035.

Roza Bancseva: *Jana-Janica*. Budapest, 2000. Fonó FA-083-2.

Barozda: *Vándorutakon*. Eskilstuna, Svédország, 2001. Barozda BA 270601.

Tizenkét Banda: *Erdélyország*. Budapest, 2004. FolkEurópa Kft. FECD 012.

Kazetta

Műsoros kazetta

Tibor'c: *Magyar népzene*. Budapest, 1992–93. FCMC 105.

Budapest Táncegyüttes: *Japan tour 1995: Magyar táncrendek*. Budapest, 1995. FOLK REPORT 162.

Budapest Táncegyüttes: *Japan tour 1995: Jeles napjaink*. Budapest, 1995. FOLK REPORT 162.

Budapest Táncegyüttes: *Japan tour 1995: Magyar néptáncok*. Budapest, 1995. FOLK REPORT 162.

Ábel. Budapest, 1977. Háromszék Népi Együttes HANE 001.

Táncháztalálkozó '97. Budapest, 1997. Magyar Művelődési Intézet MMIMK 004.

Gázsa: *Erdélyi népzene*. Budapest, 1998. ABT 004.

Bodzafa: *a „PANEK KATIÉ”*. Sepsiszentgyörgy, 1999. TEMPO 005.

Órkői és szászcsávási cigány népzene. Sepsiszentgyörgy, 2001. TEMPO 055.

Gázsa zenekar: *Budapesttől Kommandóig*. Sepsiszentgyörgy, 2003. TEMPO 067.

Csipkerózsika. Budapest, 2003. Magneton LC 5410.

Műsoros videokazetta

Betyárok. Budapest, 1998. Televideo 3212.

Ábel. Budapest, 1999. Duna TV VT-036.

Csárdás! – A Kelet-Európai tangó. Budapest, 1999. Budapest Táncegyüttes BPTE.

1100 év Európa közepén. Budapest, 2002.

Csipkerózsika. Budapest, 2003. Magneton.

Hagyományos (bakelit)lemez

Táncház. Bukarest, 1978. Electrecord STM-EPE 0163.

Táncház: Bodzafa – Venyige. Bukarest, 1982. Electrecord ST-EPE 02168.

Bodzafa: *Magyarórdi népzene*. Bukarest, 1984. Electrecord ST-EPE 02577.

Vadrózsák Zenekar: *Hegedülnek, szépen muzsikálnak* (nótalemez). Bukarest, 1984. Electrecord ST-EPE 03156.

Film (zenei közreműködés)

Vagabond. Rendező: Szomjas György. 2003.